

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 548/2015-29

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. februára 2016 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka (sudca spravodajca) predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKČNÝ ZNAČENIE], zastúpenej advokátkou JUDr. Tatianou Vorobelovou, Bajzova 1436/2, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 od. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd konaním a rozhodnutím Okresného súdu Zvolen č. k. 12 C 126/2012-99 z 24. januára 2014, Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 Co 536/2014 z 20. mája 2014 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 507/2014 z 28. apríla 2015 a takto

r o z h o d o l:

1. Základné právo [REDAKČNÝ ZNAČENIE] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 Co 536/2014 z 20. mája 2014 v spojení s uznesením

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 507/2014 z 28. apríla 2015 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Cdo 507/2014 z 28. apríla 2015 a rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 13 Co 536/2014 z 20. mája 2014 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 296,44 €, ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet JUDr. Tatiany Vorobelovej do dvoch mesiacov od doručenia nálezu.

4. Vo zvyšku sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. júla 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou sa domáhala zrušenia v záhlaví uvedených súdnych rozhodnutí z dôvodu porušenia práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

2. Ústavný súd zistil, že Okresný súd Zvolen (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 12 C 126/2012-99 z 24. januára 2014 žalobu o vydanie bezdôvodného obohatenia v sume 6 000 € na zhodnotenie nehnuteľnosti žalovanej zamietol z týchto dôvodov,

a) keďže žalovaná vlastníčka domu nedala sťažovateľke súhlas na výmenu okien a dverí, táto nemá nárok na zaplatenie vynaloženej sumy, ktorú za túto výmenu zaplatila, takže žalovaná sa neobohatila, a

b) pre premlčanie uplatneného nároku po uplynutí subjektívnej a objektívnej lehoty, pretože k rekonštrukcii rodinného domu došlo 21. apríla 2008 a 12. júna 2008 a sťažovateľka návrh podala až 29. júna 2012.

3. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) na odvolanie sťažovateľky rozsudkom sp. zn. 13 Co 536/2014 z 20. mája 2014 rozsudok okresného súdu potvrdil, keď sa stotožnil so skutkovými východiskami, ako aj s právnym hodnotením okresného súdu.

4. Následné dovolanie sťažovateľky bolo uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7 Cdo 507/2014 z 28. apríla 2015 odmietnuté ako neprípustné, keďže žiadnu z námietok ňou nastolených (svojvoľné vyhodnocovanie dôkazov, chybné posudzovanie bezdôvodného obohatenia a plynutia premlčacej doby, jej rozpor s dobrými mravmi a extrémna nespravodlivosť rozsudku krajského súdu) nepovažoval dovolací súd za takú, ktorá by opodstatňovala prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“).

5. Najvyšší súd vo vyjadrení k sťažnosti z 2. februára 2016 a krajský súd vo vyjadrení zo 4. februára 2016 nesúhlasili so žiadnou námietkou sťažovateľky odôvodňujúcou prípustnosť, a potom aj dôvodnosť jej odvolania a dovolania, preto ich rozhodnutím nedošlo k zásahu do jej základných práv. Predsedníčka najvyššieho súdu však rozhodnutie o sťažnosti ponechala na úvahe ústavného súdu, pričom súhlasila s upustením od ústneho pojednávania.

6. Sťažovateľka vo svojej replike k vyjadreniu najvyššieho súdu trvala na podanej sťažnosti, a tiež súhlasila s upustením od ústneho pojednávania.

7. Ako už ústavný súd mnohokrát v minulosti zdôraznil, jeho základnou úlohou podľa čl. 124 ústavy je ochrana ústavnosti. Vo svojej rozhodovacej činnosti musí tiež rešpektovať jeden zo základných princípov právneho štátu, podľa ktorého možno štátnu moc uplatňovať len v prípadoch a medziach ustanovených zákonom, a to spôsobom, ktorý zákon ustanoví (čl. 2 ods. 2 ústavy).

Do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov je v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy oprávnený a povinný zasiahnuť iba vtedy, ak boli ich rozhodnutím porušené základné práva a slobody niektorého z účastníkov konania. Ide o prípady nesprávneho výberu právnej normy pri ich konkurencii, nesprávneho výberu interpretačnej alternatívy pri konkurencii možných alternatív, prípady svojvoľnej aplikácie podústavného práva a či prípad rozhodnutia, ktorého existencia sa javí v extrémnom nesúlade so všeobecnou predstavou o spravodlivom súdnom rozhodovaní.

8. Zmysel ústavy spočíva totiž nielen v úprave základných práv a slobôd, ako i inštitucionálneho mechanizmu a procesu utvárania legitímnych rozhodnutí štátu (resp. orgánov verejnej moci vrátane všeobecných súdov), nielen v priamej záväznosti ústavy a v jej postavení bezprostredného prameňa práva, ale i v zakotvení povinností štátnych orgánov, resp. všeobecných súdov, interpretovať a aplikovať právo z hľadiska ochrany základných práv a slobôd.

9. Na základe týchto východísk ústavný súd preskúmal sťažnosťou napadnuté rozhodnutia a dospel k záveru, že sťažnosť je z hľadiska sťažovateľkou uplatnených námietok dôvodná.

10. Ústavný súd už v minulosti opakovane konštatoval, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa uskutočňuje v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, ako i čl. 6 ods. 1 dohovoru. Jedným z týchto princíпов predstavujúcich súčasť práva na riadny proces a vylučujúcim ľubovôľu pri rozhodovaní je povinnosť súdov svoje rozhodnutia riadne odôvodniť (§ 157 ods. 2 OSP). Z odôvodnenia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na strane jednej a právnymi závermi na strane druhej. V prípade, keď existujú výrazné rozpory medzi vykonanými dôkazmi a skutkovými zisteniami alebo keď sú právne závery súdu v extrémnom nesúlade s vykonanými skutkovými zisteniami alebo z nich v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho

rozhodnutia nevyplývajú, je potrebné takéto rozhodnutie považovať za stojace v rozpore s čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Ústavný súd musí tiež vychádzať z premisy, že všeobecné súdy musia nielen rešpektovať právo, ale jeho výklad a aplikácia musí smerovať k spravodlivému výsledku. Právo musí byť predovšetkým nástrojom spravodlivosti, nie súborom právnych predpisov, ktoré sú mechanicky a formalisticky aplikované bez ohľadu na zmysel a účel toho-ktorého záujmu chráneného príslušnou normou.

Zákaz bezdôvodného obohatenia patrí svojou povahou do kategórie základných a všeobecných právnych princípov, na ktorých stojí od nepamäti celý kontinentálny právny poriadok (porov. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Moskal v. Poľsko, č. 10373/05) vrátane nášho právneho poriadku.

12. Podstatou celého sporu bola otázka posúdenia, či medzi účastníkmi konania vznikol vzťah z bezdôvodného obohatenia, ktorý závisí len od naplnenia znakov skutkovej podstaty hmotnoprávnej normy (§ 451 a nasl. Občianskeho zákonníka), a či trvá povinnosť žalovanej toto obohatenie sťažovateľke vydať.

Predpokladom zodpovednosti za bezdôvodné obohatenie nie je protiprávny úkon obohateného ani jeho zavinenie, ale objektívne zistený vzniknutý stav obohatenia, ku ktorému došlo spôsobom, ktorý právny poriadok neuznáva (§ 451 a nasl. Občianskeho zákonníka).

13. V konaní pred okresným súdom a krajským súdom nebolo sporu o tom, že sťažovateľka vynaložila na nehnuteľnosť žalovanej určité majetkové hodnoty vo forme výmeny okien a dverí, čím ju nepochybne zhodnotila, a to bez ohľadu na jej (ne)súhlas. V prípade hodnôt vynaložených na cudziu nehnuteľnosť je však pohľadávkou z bezdôvodného obohatenia nie hodnota vynaložených prostriedkov, ale rozdiel medzi hodnotou nehnuteľnosti pred adaptáciou a po nej, pretože podľa § 458 ods. 1 Občianskeho zákonníka musí byť vydané všetko, čo bolo nesprávne získané (rozhodnutie č. 26/1975,

s. 144 Zbierky stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky).

Účelom vynaloženia týchto nákladov bolo (spolu)užívanie predmetného rodinného domu sťažovateľkou, ktoré sa skončilo jeho predajom tretej osobe.

Lehoty na vrátenie tohto plnenia sa odvíjajú nie od jeho poskytnutia, ale od vzniku zodpovednostného vzťahu a bezdôvodného obohatenia, t. j. od času, keď právny dôvod plnenia dodatočne odpadol (I. ÚS 184/2015).

14. Na určenie začiatku plynutia premlčacej doby na vydanie bezdôvodného obohatenia tak nebol okamih zhodnotenia predmetnej nehnuteľnosti, ale deň, keď sťažovateľke bolo znemožnené predmetný rodinný dom užívať, čo nebolo v roku 2008, ale niekedy v máji– júni 2011 (súdy túto skutočnosť dôsledne nezistili).

Z toho vyplýva, že východiská všeobecných súdov (okresného súdu a krajského súdu), na základe ktorých malo dôjsť k premlčaniu sťažovateľkou uplatneného nároku na okresnom súde 29. júna 2012 z titulu bezdôvodného obohatenia pre zjavné uplynutie subjektívnej i objektívnej premlčacej doby, sú chybné, resp. arbitrárne, v rozpore so skutočnosťou a s § 107 ods. 1 Občianskeho zákonníka, lebo nerešpektujú základný zmysel tohto ustanovenia, ktorým je (aplikujúce uvedené na nároky vzniknuté z bezdôvodného obohatenia) predovšetkým účinná ochrana poškodeného, na úkor ktorého sa obohatila iná osoba.

15. Ústavný súd opakovane judikuje, že právo na spravodlivý proces zahŕňa i povinnosť všeobecných súdov vysporiadať sa so všetkým, čo v priebehu konania vyšlo najavo a čo účastníci konania tvrdia, ak to má vzťah k prejednávanej veci. Pokiaľ všeobecné súdy si túto zákonnú povinnosť nesplnia, a to jednak tým, že sa so zistenými skutočnosťami alebo tvrdenými námietkami nezaoberajú vôbec, alebo sa s nimi vysporiadajú nedostatočným spôsobom, má to za následok vadu konania premietajúcu sa ako zásah do ústavou zaručeného práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Taký postup nemožno akceptovať, lebo by znamenal otvorenie cesty

k potencionalnej ľubovôli v rozhodovaní, a predstavoval by tak porušenie ústavného zákazu výkonu ľubovôle súdmi.

16. S ohľadom na uvedené ústavný súd pristúpil ku zrušeniu rozsudku krajského súdu a vráteniu mu veci na ďalšie konanie a rozhodnutie. Tento súd v sťažnosti napadnutom rozhodnutí skutkové a právne zistenia okresného súdu interpretoval iba súhrne tak, že sa „*v celom rozsahu stotožňuje s jeho odôvodnením*“, ale bez akejkolvek ďalšej reakcie na námietky vznesené v odvolacom konaní sťažovateľkou.

17. Krajský súd ako súd odvolací sa prirodzene môže v odôvodnení vlastného rozhodnutia stotožniť s tým, ako súd prvého stupňa hodnotil celú vec po skutkovej a právnej stránke, jeho rozhodnutie sa však prostým konštatovaním takeého súhlasu nesmie vyčerpať. Súčasne je potrebné, aby naznačil vlastné nosné úvahy, ktoré ho k potvrdeniu preskúmaného rozhodnutia viedli a ktoré rovnako musia dostatočným spôsobom reflektovať na odvolacie argumenty účastníka, k čomu v posudzovanom prípade nedošlo. Odkázať na odôvodnenie preskúmaného rozhodnutia je možné len v podrobnostiach, paušálny odkaz na ne bez akejkolvek vlastnej argumentácie nemožno akceptovať. Taký postup je taktiež porušením práva na spravodlivý proces podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

18. Popri rozsudku krajského súdu zrušil ústavný súd i uznesenie najvyššieho súdu z 28. apríla 2015. Je to preto, že najvyšší súd si v uvedenom uznesení nesplnil svoju povinnosť, ktorá mu vyplýva z čl. 1 ods. 1, čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, chrániť základné práva. Ide o nesprávnu aplikačnú prax najvyššieho súdu, ktorý veľmi reštriktívnym spôsobom aplikuje ustanovenia o prípustnosti dovolania, ktorá je vo svojom dôsledku aj porušením čl. 13 dohovoru, teda porušením práva na účinné opravné prostriedky, lebo podľa tohto ustanovenia každý, ktorého základné práva a slobody priznané dohovorom boli porušené, musí mať účinné prostriedky nápravy aj pred všeobecným (nielen ústavným) súdom.

19. Vo zvyšku, ktorý sa týkal zaplataenia nemajetkovej ujmy 1 000 €, sťažnosti nevyhoviel, lebo ochranu základných práv sťažovateľky možno dosiahnuť už tým, že vec

bude znovu prejednaná krajským súdom; vo vzťahu k rozsudku okresného súdu nebola splnená podmienka prípustnosti sťažnosti v zmysle § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde, lebo tento rozsudok preskúma odvolací súd v inštančnom postupe.

20. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľke, ktoré vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom; priznal právnej zástupkyňi sťažovateľky žiadanú úhradu za dva úkony právnej služby v celkovej sume 296,44 €. Túto sumu je povinný zaplatiť najvyšší súd na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31 zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) do dvoch mesiacov od doručenia nálezu.

21. Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde k tomuto rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudca Peter Brňák.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. februára 2016